

6.074; כשליש מהם נהרגו עוד בטרם פלשו הצבאות הערביים לארץ.

הרכב הממשלה

קואליציה רחבה, שכללה את מפ"ם (ובה אחדות העבודה) משמאל ואת הציונים הכלליים מימין. בלי חרות הקומוניסטים.

177

קואליציה רחבה, שכללה את אחדות העבודה ומפ"ם משמאל ואת הציונים הכלליים מימין.

803

ממשלת ליכוד לאומי, קואליציה מקיר אל קיר, מלבד רק"ח, תנועת העולם הזה — כוח חדש והמרכז החופשי.

עמדת האופוזיציה

כמעט שלא באה לכדי ביטוי, אולם כל אימת שעלתה על סדר-היום האפשרות להרחיב את השליטה הישראלית על שטחים נוספים, וכה רעיון ארץ-ישראל השלמה בתומך כים נלהבים משני צדי הקשת הפוליטית: במפ"ם משמאל ובתנועת-החרות מימין.

תנועת-החרות האופוזיציונית תמכה בכל לבה במהלך כי המלחמה, ואילו מפ"ם הקואליציונית, שנציגיה בממ"ר שלה דיברו נגד מלחמה יזומה מצד ישראל, תמכו בה אחרי שהחלה, בטענה ש"נסל הפור". הקומוניסטים שללו את המלחמה ותמכו בנסיגה מלאה. כל השאר, בקואליציה ובאופוזיציה, התנגדו לנסיגה ישראלית מלאה ותמכו, לפחות, בסיפוח מלא של רצועת-עזה לישראל. עם תום הקרבות כתב בן-גוריון איגרת חגיגית לחיילי חטיבה 9 בשארם-אל-שייח', שבה בישר להם כי "יוטבת, המכונה טיראן, שהיתה עד לפני 1,400 שנה מדינה עברית עצי מאית — תשוב להיות חלק ממלכות-ישראל השלישית".

רק הקומוניסטים התייצבו נגד המלחמה, שתוארה בפיהם כ"תוקפנות אימפריאליסטית", שכוונה "נגד המיש" טרים המתקדמים בעולם הערבי."

התוצאות המדיניות

כינונה של מדינה יהודית גדולה יותר מכפי שנקבעה בהחלטת-החלוקה של האו"ם. סירובו של דוד בן-גוריון ערב הכרות העצמאות לציין במדייק את גבולותיה של המדינה העתידה לקום הוכיח את עצמו. כעבור עשר שנים סיכם משה שרת את התוצאות כך: "לפי החלטת או"ם, פסקו לנו 55% משטח הארץ ולמדינה הערבית 45% — שטח מחולק לשלושה משולשים, שחברו בנקודה אחת. ובתוך 55% שלנו, היה הישוב הערבי צריך להוות 45% מן האוכלוסייה. זו היתה החלטת או"ם, שכל העם היהודי צהל לקראתה ויצא מדעתו מרוב שימחה: ב-29 בנובמבר 1947. גמר מלחמת-השיחרור השאיר אותנו במצב כדלקמן: לערבים 20%, לנו 80% משטח הארץ — שטח רצוף, לא-מפוצל, שהאוכלוסייה הערבית בתוכו מהווה בקושי 15%. זו היתה התוצאה של מלחמת-השיחרור... הבעיה הפלסטינית (בעיית הפליטים הערביים) צצה ועלתה על סדר-היום.

המיצרים נפתחו לשייטת ישראלי והשקט, שהשתרר בגבול ישראל-מצריים, החזיק מעמד 11 שנים, עד ל"תחילתה של המלחמה הבאה (ראה: מלחמת ששת הימים). ישראל נאלצה לסגת מכל השטחים שכבשה, עד למטר האחרון, כולל רצועת-עזה. היא עשתה זאת בשל"בים, עד פינוי הרצועה, ב-6 במרס ושארם-אל-שייח' ב-10 במרס 1957. הברית הצבאית-מדינית בין ישראל ושתי המעצמות הקולוניאליות היורדות, בריטניה וצר"פת, חיוקה את הדימוי של ישראל כ"בעלת-בריתה של האימפריאליזם בלב העולם הערבי", הפכה את גמאל עבד-אל-נאצר למנצח האמיתי של המלחמה — לא רק זה בלבד שלא הופל מכסאו, אלא שמעמדו במנהיגי העולם הערבי, וכאחד מגיבורי העולם השלישי, עוד התחזק, כעבור כשנה פנו אליו הסורים ביוזמה של איחוד בין סוריה ומצריים (קע"ם). ישראל, מצידה, ביחסה את מעמדה כ"מעצמה צבאית" בקנה-מידה מרחבי.

לראשונה בתולדותיה השתלטה ישראל על כמחציתו של העם הפלסטיני — "גם הבריחה" של 1948 לא התרחש שנית — וכבשה את כל תחומי המנדט הבריטי. חזון ארץ-ישראל השלמה קרם עור וגידים ועורר את הוויכוח הלא-מי הגדול, הנמשך עד היום: סיפוח מלא או נכונות להחזיר שטחים, מיצתם או כולם, תמורת שלום. אירגון מחתרת פלסטיני, פת"ח, שהחל לבצע פיגועים בשטחי ישראל בראשית 1965, הפך גורם דומיננטי בקרב הפלסטינים ובי"תוך האירגון-השיחרור הפלסטיני (אש"ף). ראש הפת"ח, יאסר ערפאת, נבחר לכהונת הוועד הפועל של אש"ף והפך סמל עולמי למאבק הפלסטינים לעצמאותם. הבעיה הפלסטינית הפכה מבעיה חיצונית לבעיה ישראלית פנימית.

התוצאות הפנימיות

הרעיון הציוני, בדבר ממלכתיות יהודית, קרם עור וגיי"דים. מדינת-ישראל, שלידיה נפלו שטח-ירקק גדולים ו"הרבה ישובים כפריים ועירוניים, נטושים" בכל רחבי הארץ, פנתה למאמץ אדיר של קליטת עליה מכל קצווי תבל, הכפילה ואף שילשה את אוכלוסייתה תוך שנים מעטות.

יוקרתו של צה"ל הרקיעה שחקים והתחזקה המגמה לכסוף שיקולים מדיניים ארוכי-טווח לשיקולים ביטוריים וצבאיים קצרי-טווח. צעירי מפא"י, "נערי בן-גוריון" — ובראשם של משה דיין ושימעון פרס — חיזקו את מעמדם הפוליטי, בשם "האינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל" (גישה שזכתה בכינוי-הגנאי "ביטחוניזם").

מיבצעי ההתנחלות הפרטיזניים של קומץ קנאים דתיים-לאומניים הפכו למדיניות לאומית, המתבצעת בכלים ממלכתיים; גלי ההתעשרות הקלה והבריחה מן העבודה סימלו את הניווט החברתי שפשה בישראל — ואת מקומם של הפועלים היהודים תפסו המוני פועלים שחורים מן השטח הים; השחצנות הלאומית, בצורת אלבומוניצחון, דבררי רהב של פוליטיקאים ומצעים של מפלגות, שנסמכו על הכוח הצבאי, חילחלה לכל פינה ולכל תא בחברה הישראית ויצרה את הקרקע שעליו צמח אחר-כך המחולל הידוע (ראה מלחמת יום הכיפורים). מרכז-הכובד של המפה ה"פוליטית בישראל נא בתאוצה ימינה, ואנשיה-שוליים של הימין המטורף נתנו את הטון וקבעו עובדות בשטח. הלי"כוד הלאומי טישטש את התחומים שבין תנועת-העבודה ההיסטורית והמחנה הריוניזיוניסטי, תנועת-חרות, בהנהגתו של מנחם בגין, וזכה בהכשר כללי, כמי שראוייה לשיל"טון, נזרעו וזרעי המהפך של 1977.

ולשם השוואה: מילחמת הלבנון

- השם הרשמי: מיבצע שלום הגליל; ידוע גם כמלחמת-הלבנון.
- משך הזמן: ביום הראשון, 6-6 ביוני 1982, בשעה שטורי השריון של צה"ל חצו את הגבול הבינלאומי וחדרו לתחומי לבנון, הבטיחו ראשי-הממשלה ושרי הביטחון לראשי המערך, כי "המיבצע ייארך 24 שעות או לכל היותר 48 שעות". יש המציינים את סיום המלחמה במועד שבו עזבו אחרוני הלוחמים הפלסטיניים את ביירות, לפני כחודש, ויש רבים שעדיין לא חווים את סופה. בינתיים אפשר לקבוע כי שלב הלחימה, מתחילת המלחמה עד ראשית הפינוי של כוחות-אש"ף מביירות, ארך 77 יום.
- המטרות המוצהרות: בדומה למלחמה הקודמת (ראה לעיל: מילחמת הליטאני) היו המטרות המוצהרות צנועות-יחסית: שבירת התשתית של אש"ף בתחום הקילומטרים שמצפון לקריה-גבול הבינלאומי ישראל-לבנון, כדי להבטיח את שלום הגליל (מכאן שם המיבצע, שנקבע ועלי-ידי מנחם בגין לבדו). כעבור כמה ימים, כשהותירו יחידות צה"ל את קו 40 הקילומטרים מאחוריהם, הוצהרו מטרות "חדשות" (שנקבעו ותוכננו זמן רב קודם למלחמה — לדברי אריק שרון עצמו, אירע הדבר לפני כמה שנים, כשהסתיימה מלחמת-הליטאני). מטרות אלה היו מרחיקות-

- לכת: חיסול התשתית הצבאית והמדינית-חברתית של אש"ף בכל לבנון, התחברות צה"ל עם הפלאנגות המוויינות של בשר ג'מיל וכינון מיסטר חדש בהנהגתו, אשר יכרות חוזה-שלום עם ישראל. מטרות אלה כללו, כמובן מאליה, את סילוק הכוחות הסוריים מתחומי לבנון.
- המטרות האמיתיות: אל המטרות המוצהרות נתלוותה מטרה אחרת, חשובה מכל: חיסולו הסופי והמוחלט של אש"ף, כדי להותיר את הפלסטינים שבגדה המערבית וברצועת-עזה בלי הנהגה לאומית, כך שייקל על ממשלת-הליכוד לספח סופית את השטחים לישראל ול"לפתור" בדרך זו את הבעיה הפלסטינית, פעם ולתמיד. כמה ימים לפני תחילת המלחמה הצהיר הרמטכ"ל, רביאלוף רפאל איתן, כי "יש פיתרון צבאי לבעיה הפלסטינית". המלחמה נועדה להשיג פיתרון כזה, תוך כדי מהלך המלחמה קבע ראשי-הממשלה כי למיבצע שלום הגליל, כדבריו, היתה מטרה נוספת: למחוק כליל את הטרואמה של מלחמת יוסי-הכיפורים, שפגעה באורח חמור במרואל הלאומי וגרמה לרבים לאבד את האמון בכושרו הכליכול של הצבא הישראלי.
- העילה: ההתנקשות בחייו של שלמה ארגוב, שגריר ישראל בבריטניה, שלושה ימים לפני תחילת המלחמה. שעות ספורות אחרי ההתנקשות ערך חילה-האוויר הפצצות כבדות בלבנון. אחרי כשנה, שבה הקפיד אש"ף לשמור על הסכם הפסקת-אש בגבול ישראל-לבנון, ענו הפלסטינים על הפצצות חילה-האוויר בהפגנה מאסיבית על ישובי-הגליל. למחרת היום התחילה המלחמה. ראוייה לציין העובדה, שאת ההתנקשות